

Religiózní geografie

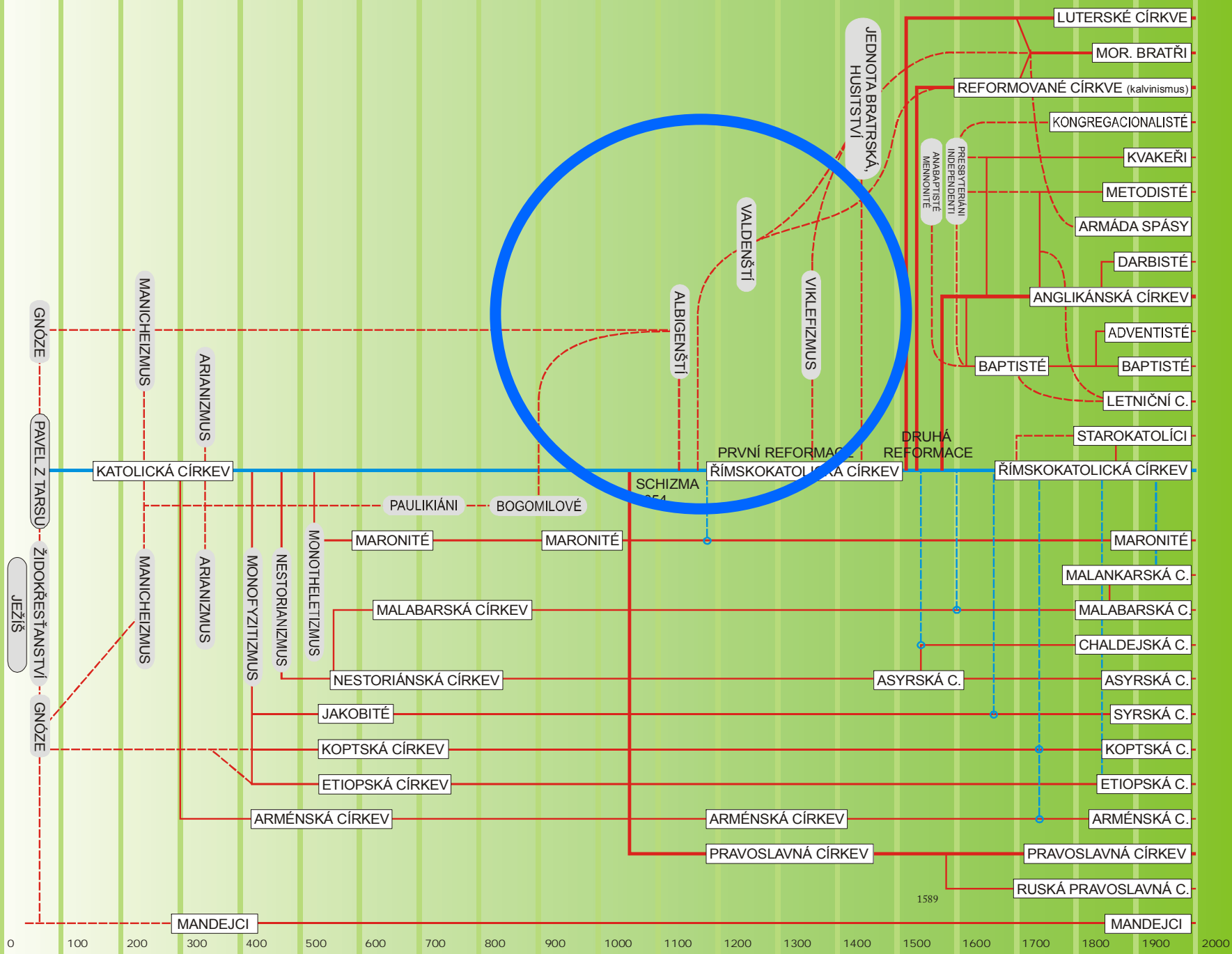
5. přednáška

Křesťanství

Reformační církve

První reformace

Snahy o nápravu / obnovu církve

- Periodicky se celé dějiny církve objevují heretická a nápravná hnutí, např.:
- **Bogomilství** – založeno na učení popa Bogomila, 10. století, rozšířeno na Balkáně – odmítli církevní obřady, uznávali jen jedinou modlitbu (Otčenáš), zaniklo do konce 15. století
- Ideově ovlivnilo **hnutí valdenských** – iniciováno v 12. stol. lyonským kupcem Pierre Valdésem, propagovalo chudobu, odmítalo papežský primát, uctívání obrazů a kříže, zavrhovali mši; později se včlenili do protestantismu, dodnes se udržely malé skupinky v Itálii ⇒ **Valdenská evangelická církev**
- Katolicismu se značně vzdálilo **hnutí katarů (albigenských)**, které se objevilo ve 12. století v jižní Francii (město Albi), prostřednictvím křížáků je ovlivnil perský manicheismus. Věřili ve stěhování duší, odmítali církevní organizaci i svátosti, v letech 1209–1229 potlačeno a úplně zaniklo ve 14. století
- Dalším heretickým hnutím byli **beghardi**, založení ve 12. století Lambertem le Begue v Liége. Věřili, že lidská duše se neposkvrní ani v případě, že „tělo“ se dopuští jakéhokoliv hříchu – rozšířili se i do Německa, Francie, Itálie, Čech (**pikardi**). Potlačeno během 14. století.
- **hnutí amalrikánů** se rozšířilo začátkem 13. stol. v Paříži a městech SV Francie, zakladatelem byl Amalrich z Beny. Amalrikáni vyznávali mystický panteismus, odmítali duchovenstvo, obřady a kult
- Ad.

Viklefismus, husitství

- ❑ Některé reformní myšlenky přerostly rámec dogmatiky církve (Viklef - v církvi mají místo jen ti, kdo žijí ve stavu milosti).
- ❑ Jan Hus, byl vedoucí osobností českého před-reformačního hnutí, kritizujícího úpadek církve (zejména prodávání odpustků) a usilujícího o její nápravu, do značné míry navazoval na učení anglického reformátora Viklefa
- ❑ Jeho upálení v roce 1415 v Kostnici bylo impulzem pro aktivizaci **husitského hnutí**, které mělo řadu vzájemně se potírajících větví (táborité, pražané). Ze sporů vyšla v roce vítězně (1434) umírněná větev, z které se vyvinuli **utrakvisté (kališníci)**, z nich se pak mnozí v r. 1457 stali členy Jednoty bratské

Utrakvisté

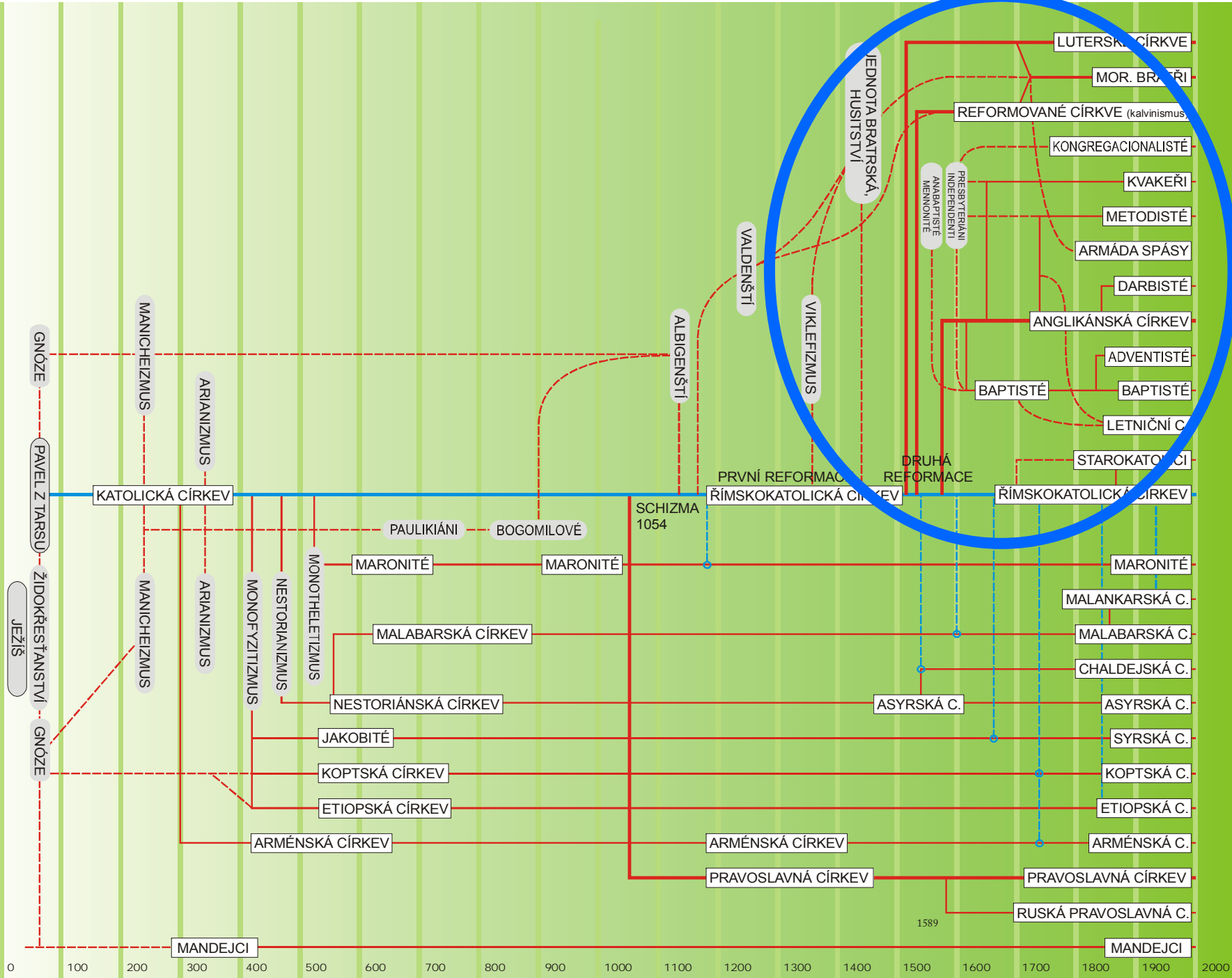
- ❑ Název z latinského *sub utraque specie* (pod obojí způsobou)
- ❑ Označení hlavního proudu husitství podle charakteristického znaku: podávání svátosti Večeře Páně formou chleba a vína také laikům, nejen kněžím – nešlo přitom o praxi požadovanou Husem, ale jeho spolupracovníkem Mistrem Jakoubkem ze Stříbra; tento bohoslužebný způsob mají i církve pravoslavné a všechny evangelické
- ❑ Na rozdíl od táboritů a Jednoty bratrské trvali na apoštolské posloupnosti a sami sebe považovali za součást západní církve
- ❑ charakteristické rysy:
 - 1) účast laiků na církevní správě
 - 2) nesnáze s uplatňováním husitského programu chudé církve odpovědné za mravní stav společnosti,
 - 3) izolace v tehdy (s výjimkou pravoslaví) ryze katolické Evropě, která postihuje i pražskou univerzitu,
 - 4) lpění na „české pravdě“ (vysluhování pod obojí, udržení národního jazyka v bohoslužbě formou českého čtení evangelia, kázání a lidového zpěvu).
- ❑ Pravidla soužití utrakvistů s katolíky byla formulována roku 1485 značně demokraticky, s ohledem na svobodu svědomí i pro poddané.

Utrakvisté

- Po vystoupení německého reformátora Martina Luthera se utrakvisté rozdělili na 2 proudy:
 - stoupenci – novoutrakvisté (čeští luteráni – nesplynuli ale s luterstvím zcela, od roku 1575 používali vlastní Českou konfesi)
 - odpůrci – staroutrakvisté (ponechali si pouze laický kalich, jinak splynuli s katolictvím)
- výsledek třicetileté války (1618–48) znamenal spolu s rekatolizací českých zemí organizační zánik českého typu reformace
- jistou návaznost na utrakvismus je možno objevit v reformních snahách katolictví, starokatolictví, k husitskému odkazu se hlásí Církev československá husitská a prostřednictvím České konfese i Českobratrská církev evangelická

Druhá reformace

Druhá reformace

- Jako („druhou“) reformaci chápeme široký a mnohotvárný proud obnovy západního křesťanstva započatý na začátku 16. století
- Příčiny:
 - reakce na úpadek středověké západní církve
 - nové poznatky a nová hodnocení základů víry
- Časově i intelektuálně byla spjata s evropským humanismem
- Původním cílem nebylo založení alternativních církví, ale obnova RKC – to se ale ukázalo jako nerealizovatelné
- Úspěšnost reformace se od počátku odvíjela od „přízně vrchnosti“
⇒ od sněmu v Augsburgu v r. 1555 platila zásada cuius regio eius religio
- Také proto vedle reformace ke vzniku mnoha církevních útvarů vázaných na konkrétní geografický prostor
- Od doby reformace prodělal protestantismus mnoho změn a dalšího štěpení

Protestantské církve

- **Protestantismus** je mnohoznačný výraz, vznikl v r. 1529 na 2. říšském sněmu ve Špýru, když se někteří stavové protestovali proti většině ve věcech víry. Problém je, že protestantské církve nejsou výsledkem jednoho duchovního hnutí:
 - řada protestantských církví vznikla jako důsledek obrodných hnutí, ovšem ne geograficky nebo teologicky souvisejících
 - některé jiné ale jen na základě mocenského zásahu panovníka (anglikánská církev), snah o osamostatnění se z jurisdikce jiných církví, nebo autority nadřízeného kléru (do jisté míry např. Československá církev husitská)
- Mají podle vymezení cca 350 mil. věřících (5,7 % světové populace) nebo 650 mil. věřících (11 %) na všech kontinentech, nejvýznamnější jsou v Severní Americe (31,5 %) a Austrálii (21,5 %), relativně nižší podíly jsou v Evropě (11,8 %) a Africe (11,5 %)
- Velmi vysoké zastoupení (nad 85 % z celkového počtu obyvatel) mají: Antigua a Barbuda, Dánsko, Finsko, Grónsko, Island, Norsko, Švédsko a Tuvalu
- Absolutní většinu obyvatel tvoří ještě v: Bahamy, Barbados, Bermudy, Francouzská Polynésie, Jamajka, Malawi, Namibie, Nauru, Nový Zéland, JAR, Samoa, Sv. Kryštof a Nevis, Sv. Vincent a Grenadiny, Salamounovy ostrovy, Svazijsko, Tonga, USA, Británie a Vanuatu

Ženy v duchovním úřadě

- jedná se o nápadný znak, odlišující evangelické církve od tradice katolické a pravoslavné
- reformace sama v této otázce neznamenal žádný průlom, změna nastala teprve ve 20. století, též nepřímým vlivem hnutí za emancipaci žen v evropském a americkém prostoru
- i mezi evangelickými církvemi není ordinace žen praktikována všeobecně, odmítají je některé tradicionalistické luterské nebo evangelikální církve, anglikanismus je v této otázce nejednotný

Mariánská (ne)úcta

- ❑ Úcta k Ježíšově matce není v prostředí evangelických církví příliš silná (z obavy, že se úctou k Marii jako bytosti „nadlidských“ parametrů zpochybňuje dostačitelnost Kristovy zásluhy pro spásu člověka)
- ❑ Dílo spásy podle nich nepotřebuje žádné doplnění prostřednictvím Mariiných přímluv
- ❑ Neznamená to ale na druhé straně ani „vymazání“ této postavy z biblického příběhu
- ❑ Nově roste v protestantismu zájem o Marii v kruzích feministické teologie s různými důrazy (Marie jako vzpurná nebo nešťastná žena, Marie jako symbol protestu proti maskulinizaci církve a společnosti – apod.)

Očistec (*purgatorium*)

- Podle katolické věrouky se duše těch, kdo za svého života, ač byli již na cestě spásy, nebyli zcela zbaveni svých hříchů, po smrti nalézají v očistci, kde jsou podrobeny očišťování, jež jim umožní vstup do nebeské blaženosti
- tyto duše na jedné straně touží po plném společenství s Bohem, na druhé straně na ně nejsou plně připraveny – právě tato trýzeň je očišťuje
- očištný proces je možno podpořit přímluvnými modlitbami církve (a odpustky)
- **reformace tuto představu zásadně odmítá**, podle ní snižuje univerzální platnost Kristovy oběti, jež nás sama smiřuje s Bohem

ne!

Ospravedlnění

- ❑ Specifický pohled má reformace na otázku, jakým způsobem je možné dosáhnout toho, aby člověk obstál na Božím soudu
- ❑ Martin Luther (a podobně i další reformátoři) tvrdil, že toto ospravedlnění je možné jen jako akt Boží milosti (*sola gratia*, pouhou milostí) **bez přičinění ze strany člověka**
 - Jediné, co člověk ze své strany musí učinit, je přijmout Boží milost osobní vírou (*sola fide*, pouhou vírou) a vyvodit z ní důsledky ve svém životě.
 - Dobré skutky tedy nejsou předpokladem a podmínkou ospravedlnění, nýbrž jen jeho důsledkem a ovocem.
- ❑ Naopak odmítá názor, že k ospravedlnění je žádoucí, nebo dokonce nutné dodržovat obřadní či církevní předpisy a konat dobré skutky
- ❑ Katolická strana odmítla reformační nauku o ospravedlnění na Tridentském koncilu (1547)

Další znaky

- Jako pramen víry uznávají pouze Bibli, ne ale tradici
- Většinou neuznávají církevní hierarchii, nemají „učitelský úřad“ tvořený jednotlivci (o otázkách víry se rozhoduje společnými poradami)
- Naprosto odmítají celibát, podle protestantů „ne klášter, chrám a obřad, ale rodina, občanské povolání a občanská společnost jsou domovským prostředím křesťana“
- Až na výjimky uznávají jen 2 svátosti ustanovené přímo Kristem – křest a Večeři Páně – a přijímá se podobojí

Kostel ČCE, Praha - Smíchov

Luterské církve

Luterské církve

- ❑ První a hlavní proud druhé reformace
- ❑ Většina luterských církví je součástí Luterské světové federace (Lutheran World Federation, LWF)
- ❑ Luterských církví je cca 140, celkem mají přes 67 mil. členů
- ❑ V některých státech měly nebo mají luterské církve postavení státní církve (Island, Faerské ostrovy, Dánsko, Švédsko, Norsko, Finsko, Grónsko) – v nich výrazně převažují
- ❑ Značný podíl mají i v Namibii (50 %), Německu (30 %) a Estonsku (26 %)
- ❑ Největší komunity (počtem) žijí v Německu a USA, v „exotických“ zemích v Etiopii (sami tvrdí, že až 4 mil.), Indonésii, Tanzanii

Luterova pečeť – symbol luterských církví

Luterství

- ❑ Za tradiční počátek existence luterství se považuje 31. 10. 1517, kdy Martin Luther (1483–1546) zveřejnil svých 95 námitek proti odpustkům
- ❑ V nich naprosto odmítl dosavadní praxi předpisování „záslužných skutků“ a distribuce odpustků
- ❑ Reformní proud kolem Luthera přijal v r. 1530 na sněmu v Augsburgu vlastní vyznání víry (Confessio Augustana), které katolická církev ostře dosoudila ⇒ završení roztržky a nutnost vytvořit vlastní církevní organizaci
- ❑ Ta se vytvářela převážně na zemském základě (Německo bylo ovšem v té době tvořeno stovkami nezávislých zemiček ...)
- ❑ Luterství se rozšířilo zejména v severní a střední Evropě, později proniklo i do Ameriky a Afriky

Augsburgský sněm

Dánská národní církev

(Den Danske Folkekirke)

- ❑ Od založení v roce 1536 má postavení státní církve v Dánsku (včetně Grónska; je vládou podporována, ale členství není povinné)
- ❑ V čele církve stojí dánská královna a dánský parlament
- ❑ K církvi patří 82 % obyvatel Dánska (90 % etnických Dánů, 4,5 mil. lidí), většina z nich ale není nábožensky aktivní
- ❑ V roce 2007 se od ní odtrhla **Církev Faerských ostrovů** (*Fólkakirkjan*) – 85 % obyvatel území,

kostel v Villingerødu

Norská církev

(Den norske kiele / Den norske kyrkja)

- Státní církev v Norsku, hlavou církve je norský král, zavedena „shora“ v roce 1537 (s té době bylo Norsko součástí Dánska), samostatně organizována v roce 1814
- K církvi patří 82 % obyvatel Norska, většina z nich ale není nábožensky aktivní

Švédská církev

(Svenska kyrkan)

- Vytvořena 1523 (shora)
- největší církev ve Švédsku, do roku 2000 státní církev, některá rezidua tohoto stavu dodnes (např. v pohřebnictví)
- Hlásí se k ní 7 mjl. věřících (75 % obyvatel Švédska)
- Tradičně velmi liberální (od roku 1958 ordinuje ženy do úřadu duchovních, udílí požehnání homosexuálním párům)

arcibiskup uppsalský (od 2006)
Anders Wejryd

Evangelická luterská církev Finska

(Suomen evankelis-luterilainen kirkko / Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland)

- Vytvořena 1809 (oddělením od Švédské církve při politických změnách – připojení Finska k Rusku)
- Na konci roku 2008 oficiálně 80,6 % obyvatel Finska patřilo k této církvi (4,3 mil. lidí)

Arcibiskup v Turku **Jukka Paarma**

[Islandská] Národní církev

(Þjóðkirkjan)

- Malá církev (250 tis. členů – ale 82 % islandského obyvatelstva)

ÞJÓÐKIRKJAN

Evangelická luterská církev v Americe

(Evangelical Lutheran Church in America)

- Završení sjednocování řady dílčích církví:
- 1988:
 - **Luterská církev v Americe** (*Lutheran Church in America*), navazuje na Sjednocenou luterskou církev v Americe (*United Lutheran Church in America*) založenou v roce 1918, v 1962 připojila další 3 církve (pak nový název)
 - **Americká luterská církev** (*American Lutheran Church*), která vznikla v roce 1960 spojením 3 luterských skupin
- V čele je předsedající biskup, mají 4,7 mil. členů (patří k největším v USA), vedle katolíků asi největší církevní útvar s rasově a etnicky smíšeným členstvím

předsedající biskup (od 2001)
Mark S. Hanson

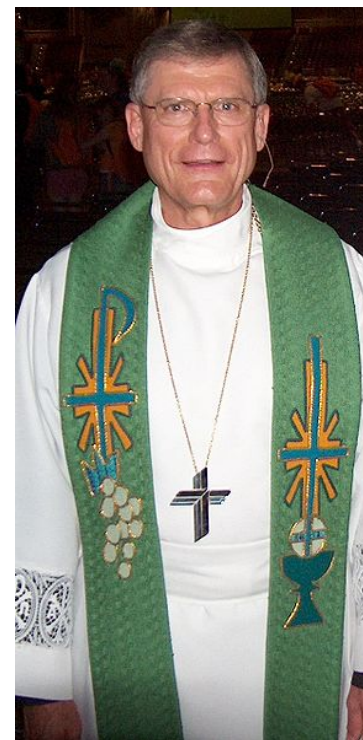
logo církve

Luterská církev – Missouriská synoda

(Lutheran Church – Missouri Synod)

- Vytvořena 1847 v Chicagu, dnes sídlí v St. Louis, Missouri
- Má 2,4 mil. členů – jádro je na středozápadě, působí ale ve všech 50 státech USA (a několik kongregací má i v Kanadě)
- V čele prezidenti
- Má kořeny mezi německými přistěhovalci do USA – původní název byl „Německá evangelická luterská synoda Missouri, Ohia a ostatních států“ (dnešní od roku 1947), mezi světovými válkami ale postupně přešla na angličtinu, což ji otevřelo širšímu okruhu věřících
- Absorbovala pak některé menší „etnické“ luterské církve – v roce 1964 původně „finskou“ **Národní evangelickou luterskou církev**, v roce 1971 pak „slovenskou“ **Synodu evangelických luterských církví**

prezident (od 2001)

Gerald B. Kieschnick

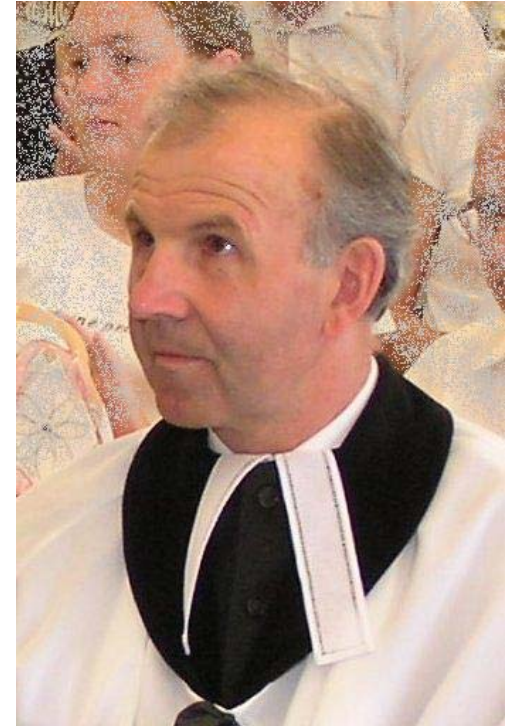
Evangelická církev augsburského vyznání v ČR

- jedna z církví luterské tradice působící v ČR od roku 1993
- Vznikla osamostatněním pražského luterského sboru, který byl až do rozdělení československé federace součástí Slovenské evangelické církve a. v. (byl zřízen roku 1947 pro slovenské luterány, kteří přicházeli do Čech již po první, ale zejména po druhé světové válce)
- Dnes je pražský slovenský sbor jedním ze 3 sborů Evangelické církve a. v. v ČR (vedle sboru anglického jazyka v Praze a českého v Plzni)
- církev má na 15 000 členů

Slezská církev evangelická augsburského vyznání

(Śląski Kościół Ewangelicki Augsburskiego Wyznania)

- největší luterská církev v ČR
- působí zejména na Těšínsku, kde má vzhledem k některým státoprávním zvláštnostem nepřetržitý vývoj už od 16. století
- Vysoký je podíl věřících polské národnosti (proto se také nepřipojili k CBSE)
- v roce 2001 (sčítání) se k SCEAV hlásilo 14 020 obyvatel
- V praxi jsou v církvi jisté silné evangelikální tendence
- V roce 1991 se od SCEAV odtrhla skupina kolem sesazeného biskupa Wilhelma Stonawski-eho ⇒ Luterská evangelická církev augsburského vyznání v ČR (státem uznána 1995, asi 6 tis. členů)

biskup SCEAV
Stanisław Piętaś

Kalvinizmus

Církev kalvinistická
(reformovaná, presbyteriánská)

Kalvinizmus

- ❑ kalvinizmus je označen podle ženevského reformátora Kalvína (označení je tradiční, neodpovídá ale úplně historické skutečnosti)
- ❑ jde o široký proud reformačního křesťanství, jenž má původ v jihoněmeckých a švýcarských městech a některými důrazy se odlišuje od luterství; sjednocen byl v roce 1549 tzv. Dohodou curyšskou
- ❑ **Jan Kalvín** (Jean Calvin, 1509–1564) se sám považoval za stoupence Luthera, reformační teologii systematicky zpracoval ve svém díle *Instituce (Christianae religionis institutio*, první verze 1536, poslední 1559) a uvést do praxe je chtěl v Ženevě
- ❑ Jeho spisy jsou spolu s Druhou helvetskou konfesí z pera curyšského reformátora Bullingera (*Confessio helvetica posterior*, 1566) věroučnou základnou, spojující skupiny kalvinistů

Kalvinizmus

- Na rozdíl od luterství neváže církve kalvinistického typu žádná jednotná konfese – jednotlivé místní církve si formulovaly většinou svá vlastní vyznání víry (např. Konfese francouzská (1559), Konfese skotská (1560), Konfese belgická (nizozemská, 1561), Konfese uherská (1562))
- u nás jsou spojovány s helvetskou konfesí – proto „evangelíci helvetského vyznání“, „helvetská víra“ apod.

Kalvinizmus

- V ústředních člancích učení stojí kalvínství spolu s luterstvím na pozici klasické evropské reformace.
- Také zde je výchozím bodem svrchovaná, z lidské strany **ničím nepodmíněná Boží milost**, která ospravedlňuje hříšného člověka bez jakékoli jeho zásluhy.
- Kalvinismus postoupil dál úvahou o **závazných důsledcích přijatého ospravedlnění** ⇒ důraz na církevní řád a kázeň a pojetí církve jako zřetelně strukturovaného sociálního organismu.
 - podoba církve nemá být ponechána náhodným vlivům nebo zásahům vrchnosti, Kristus, který vládne církvi, „se o svou moc nedělí s nikým“
 - pro kalvinismus je boj o **zásadu nevměšování** (nonintrusionismus) tak typický a častý, že se vnějšimu pozorovateli může zdát, že zde spočívá jeho hlavní charakteristika.
 - v zájmu Kristovy vlády v církvi je **nutná kázeň**, její provádění nabylo v některých kalvinistických prostředích (už hned v Calvinově Ženevě) někdy bizarních forem, v nichž zcela převládla represe.

Kalvinizmus

- ❑ Starost o to, aby Kristovo panství bylo ve světě stále zřetelnější, je svěřena všem křesťanům i v jejich světském povolání a veřejných funkcích ⇒ kalvinistické církve se vyznačují **zájmem o věci veřejné**, o politiku, a též o aktivity hospodářské a obchodní ⇒ dokonce existuje názor, že z kalvinistické podnikavosti, kázně a spořivosti povstal kapitalismus.
- ❑ Bohoslužby zjednodušuje kalvinizmus radikálněji než souběžné luterství, důraz se klade na jednoduchost a účelnost. Stavby jsou prosté až strohé, bez oltářů a obrazů

Kalvinizmus

- Kalvinizmus se šířil ze Švýcarska přímo:
 - v Evropě do Francie (***hugenoti*** – tam ovšem potlačování až do vydání Ediktu nantského (1598) a po jeho odvolání (1685))
 - do některých teritorií v Německu
 - do Nizozemska
 - do Skotska (působením Calvinova žáka Johna Knoxe, 1515–1572)
 - do Uher
 - částečně ovlivnil Jednotu bratrskou v českých zemích.

Kalvinizmus

- V souvislosti s vystěhovalectvím a misií vznikly kalvinistické církve v zámoří:
 - ve Spojených státech a Kanadě (**presbyteriáni**)
 - v Jižní Africe,
 - nověji též v Asii (Jižní Korea) aj.
- celkový počet členů církví kalvinistického typu se udává číslem 75 milionů. Jejich celosvětovou organizací je **Světový svaz reformovaných církví** (*World Alliance of Reformed Churches*), založený již v roce 1875 (v roce 1970 se připojili kongregacionalisté). Dnes je členských církví 218 ve 107 zemích.
- V českých zemích patřila do rodiny kalvinistických církví Evangelická církev h.v. v letech 1781–1918 (poté se spojila s luterskou Evangelickou církví a. v. do Českobratrské církve evangelické)

Sjednocená církev Kanady

(United Church of Canada)

- Unionovaná církev s presbyterním základem
- Po katolících druhá největší církev v Kanadě (sčítání 2001: 2,8 mil. lidí, tj. 9 %, církev sama eviduje 250 tis. Aktivních členů)
- Vznikla v roce 1925 spojením 2/3 členů Kanadské presbyterní církve, Kanadské metodistické církve a několika menších uskupení

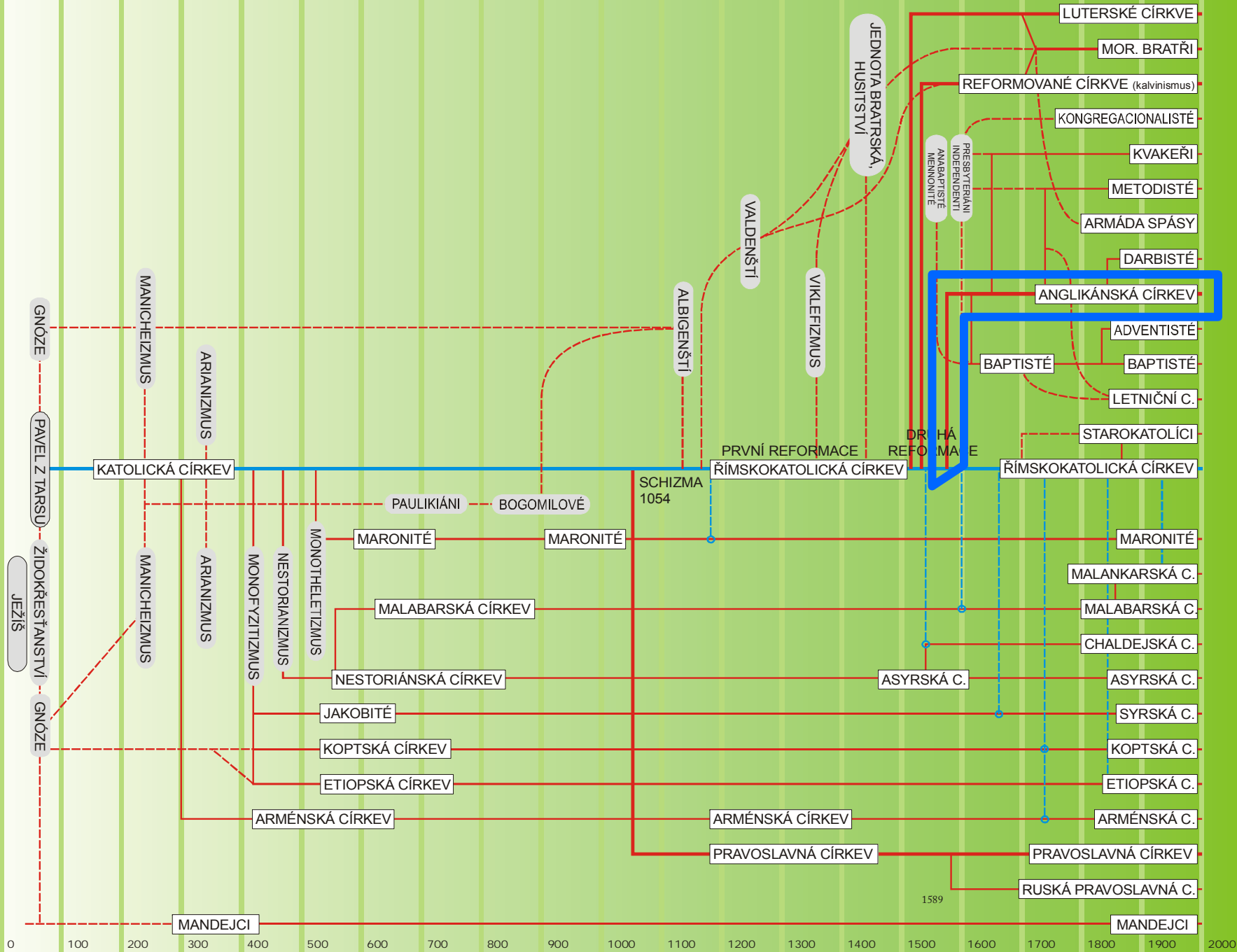
Maďarská reformovaná církev

(Magyarországi Református Egyház)

- Po katolicismu druhá největší církev v Maďarsku (1,6 mil. obyvatel), silně zastoupená i mezi Maďary v zahraničí (hlavně v Rumunsku, celkem všechny etnicky maďarské reformované církve kolem 2,4 mil. členů)
- Funguje kontinuálně od 16. století (v Uhersku nebyl nastolen tak tvrdý rekatolizační kurs jako v Rakousku)

Anglikanismus

Anglikanizmus

Symbol anglikanizmu (kompas) na vlajce Anglikánského společenství

- Jako anglikanismus se označuje učení a praxe křesťanů, kteří jsou ve společenství s arcibiskupstvím v Canterbury
- 4. hlavní křesťanský proud odlišný od katolického, pravoslavného i protestantského, v mnoha ohledech zaujímající „středovou“ pozici mezi proudy zbylými
- Historicky anglikanismus navazuje na tradice anglikánské církve, z Britských ostrovů se však rozšířil i do kolonií (vystěhovalectví i misijní činnost), existují však i součásti společenství, které nevznikly migrací ani misií (ve Španělsku a Portugalsku)
- dnes má kolem 80 milionů věřících po celém světě
- Všechny anglikánské církve musí uznávat, že:
 - *Písmo svaté Starého a Nového zákona* obsahuje vše, čeho je třeba ke spáse
 - Apoštolské a Nicejsko-cařihradské vyznání víry je dostatečnou explikací víry
 - Křest a Večeře Páně jsou svátosti Kristem ustanovené a mají být vysluhovány podle jeho ustanovení a s použitím jím nařízených žvlů vody, chleba, vína
 - Uznání biskupského úřadu, přizpůsobeného potřebám různých prostředí a národů.
- Liturgie je specifická – anglikánská, vychází z liturgií reformačních
- Mimořádně aktivní jsou anglikáni v ekumenickém hnutí (právě pro svou „středovou“ pozici)

Anglikanizmus – krajní polohy

- anglikanizmus nemá vlastní závazné dokumenty typu konfese či odlišné vlastní nauky, hlásí se k víře jedné, svaté, obecné a nerozdělené církve ⇒ jeho teologické myšlení je velice široké v záběru i v metodě (a někdy až neurčité), vyskytují se i nesourodé až protikladné tendence
- Krajní proudy jsou:
 - „vysoká církev“ (*High Church*) zdůrazňující návaznost na předreformační tradice (katolizující směr)
 - „nízká církev“ (*Low Church*, též **evangelikálové**) zdůrazňující praktickou a etickou dimenzi víry
 - mezi těmito extrémními pozicemi se mluví o „široké církvi“ (*Broad Church*), která mírní protiklady obou křídel
- Ve Spojeném království tyto proudy žijí společně v rámci téže diecéze, ostatní anglikánské církve jsou jednotnější podle toho, který směr do nich byl přenesen anglikánskou misíí, většinou převládá střední proud
- Problémem jsou některá evangelikální společenství, která často interpretují Písmo značně fundamentalisticky (právě to vytváří současné třetí plochy a rozdělení uvnitř anglikanismu)

Anglikánské společenství

(*Anglican Communion*)

- ❑ Anglikánské společenství je asociace 38 národních anglikánských církví, každá z nich má plnou autonomii
- ❑ společně mají zejména uznání primátu arcibiskupa v Canterbury (symbolická hlava společenství, *primus inter pares* bez formální autority vně vlastní arcidiecéze) a základy doktríny; členové národních anglikánských církví se mohou bez omezení účastnit všech církevních úkonů kterékoliv jiné církve společenství
- ❑ v nedávných letech rostoucí napětí mezi členy společenství způsobené odlišnou interpretací Písma (otázka ordinace žen a otázky vztahu k homosexualitě)
 - spory vyústily do statusu „oslabeného společenství“ (*impaired communion*) některých konzervativnějších provincií (Nigerie, USA)
- ❑ slovo Communion se používá v angličtině i pro označení vztahu římskokatolické církve a katolických církví sui iuris a také vztahu pravoslavných církví mezi sebou navzájem
- ❑ Většinou jsou anglikáni v Británii (s výjimkou Skotska) – 60 % obyvatelstva a Antigua a Barbuda – 75 %; velký podíl mají i na dalších anglofonních ostrovech v Karibiku, v Kanadě, na Novém Zélandu, v Austrálii a Ugandě

Anglická církev / Anglikánská církev

(Church of England / Ecclesia Anglicana)

- ❑ Založena „shora“ v roce 1533 – král Jiří VIII. se prohlásil hlavou církve, důvody byly ale jen politické a osobní, o skutečné reformy církevního života nestál
- ❑ Vlastní reformu náboženského života provedl až **Thomas Cranmer**, v letech 1532–56 arcibiskup canterburský
- ❑ Další směřování také ovlivnila královna Alžběta I. (1558–1603) koncepcí „střední cesty“ mezi nároky Říma a Ženevy (tzv. alžbětinské narovnání) – 1563 přijato 39 základních článků víry (**Articles of Religion**), následně parlament v roce 1571 označil souhlas s články víry za zákonnou povinnost všech obyvatel státu
- ❑ tendence „střední cesty“ se ještě upevnila v 17. století po kalvinistickém (cromwellovském) experimentu

THE CHURCH
OF ENGLAND

oficiální logo církve

Arcibiskup canterburský (od 2002)
Rowan Williams

Protestantská episkopální církev v USA

(The Protestant Episcopal Church in the United States of America; PECUSA)

- **episkopální církev** je zkrácený název pro samostatnou církev Anglikánského společenství, působící v USA s odnožemi v Latinské Americe, Asii a Evropě
- anglikanismus působil v Americe od 1607 jako přímá součást Církve anglické / anglikánské
- od mateřské církve se severoameričtí anglikáni osamostatnili až po vzniku USA, a to roku 1789
- prvního biskupa odmítla mateřská církev ordinovat, proto získal biskupské svěcení od episkopální církve skotské
- církev stojí plně na půdě anglikanismu věroučně i liturgicky a s anglikanismem sdílí sebevědomí „střední cesty“ mezi protestantismem, církev je propagátorkou svěcení žen
- církev je velmi iniciativní v celé řadě sociálních aktivit (hospodářská spravedlnost, rasismus, trest smrti, integrace menšin, včetně homosexuálně orientovaných atd.)
- V USA má asi 2,5 milionu členů, má ale značný vliv (z dosavadních prezidentů USA bylo 12 členů episkopální církve); řadí se k tzv. *mainstream churches* – vedle presbyteriánů, baptistů, katolíků a metodistů

Katharine Jefferts Schori
vedoucí biskupka (od 2006)
první žena, která vede některou z
anglikánských církví

Unionované cirkve

Unionované církve

- ❑ evangelické církve sjednocené, vzniklé sloučením dvou (nebo více) církví v nový církevní útvar – nejčastěji spojují církve luterské a kalvinistické tradice
- ❑ V ČR je příkladem unionované církve **Českobratrská církev evangelická**, která vznikla roku 1918 spojením kalvinistické Evangelické církve h. v. a luterské Evangelické církve a. v.
- ❑ v Německu se odehrává proces sjednocování luterských a kalvinistických církví od roku 1817 (**Evangelická církev v Německu**), avšak bez plného úspěchu
- ❑ v Nizozemsku proběhlo sjednocování luteránů s kalvinisty v 90. letech 20. století a vyvrcholilo v roce 2004 vznikem **Protestantské církve Nizozemska**
- ❑ další příklady:
 - Sjednocená církev Kristova v USA (z církve luterské, kalvinistické a kongregacionalistické tradice)
 - Sjednocená církev Kanady (kalvinistické, metodistické a kongregacionalistické církve)

Evangelická církev v Německu

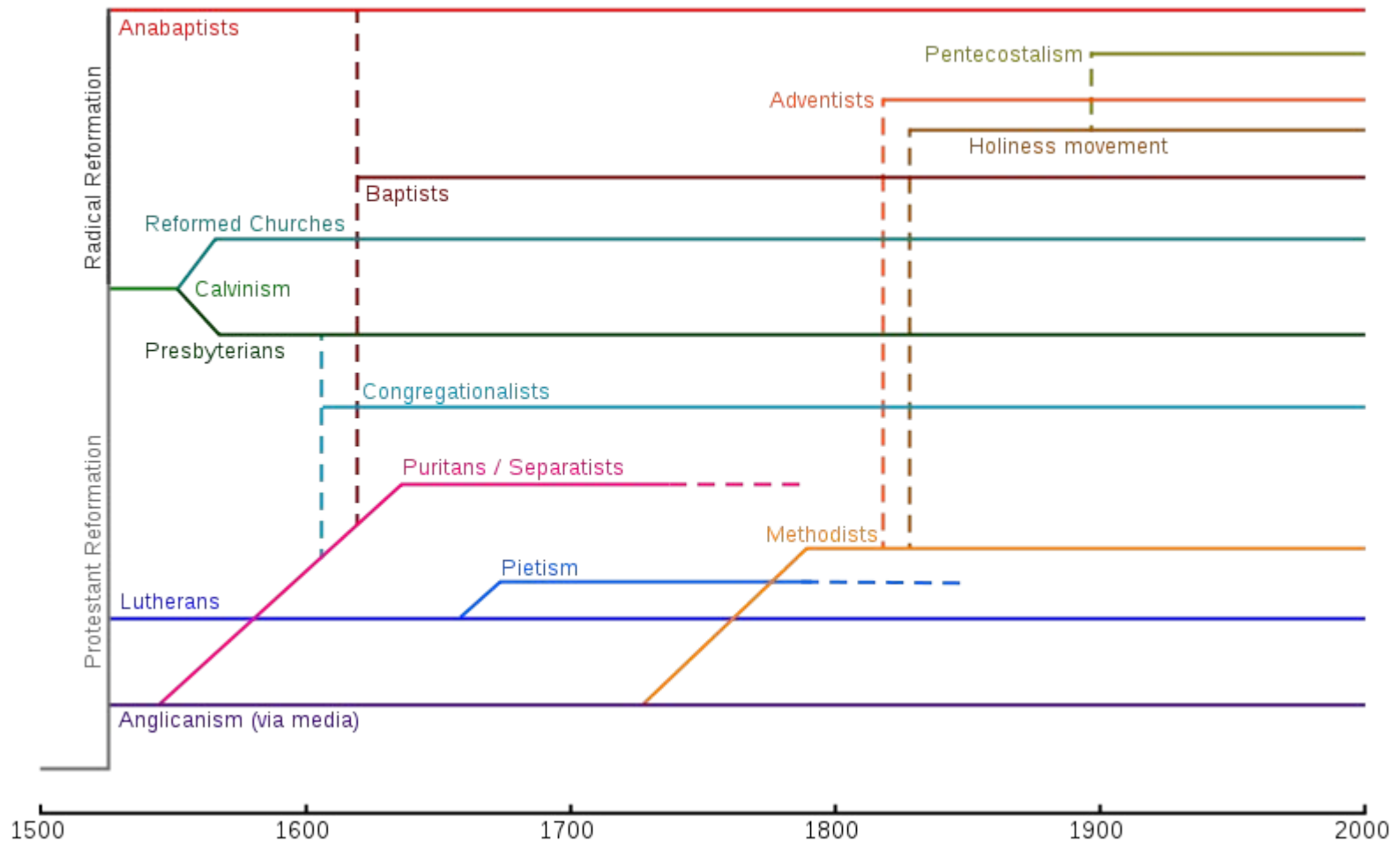
(Evangelische Kirche in Deutschland, EKD)

- společenství samostatných evangelických zemských církví luterského, reformovaného a unionovaného typu na území dnešního Německa
- Vzhledem k tomu, že v Německu o církevní příslušnosti (konfesi) poddaných rozhodovalo vyznání vrchnosti (*cuius regio eius religio*), vzniklo množství samostatných evangelických církví v jednotlivých správních celcích
- V 19. století sílí úsilí o jejich sjednocení, v roce 1922 vzniká Svaz německých evangelických církví, zaručující sice samostatnost jednotlivých církví, ale zároveň ustavení útvaru, který reprezentuje protestanty v zemi
- V letech 1969–1999 existoval samostatný Svaz evangelických církví v NDR
- EKD netvoří novou církev ani unii, jde o federativní svaz 23 zemských které zachovávají jednotu při rozmanitosti svých specifických tradic, sdružuje téměř 26 milionů členů, sídlo EKD je v Hannoveru

Další směry vzešlé z protestantismu a anglikanismu

Zjednodušené schéma

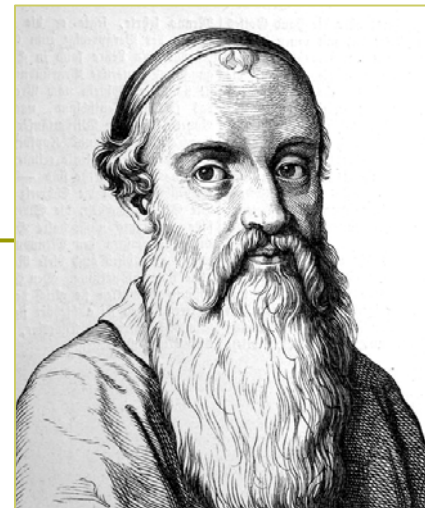
Kvakeři, křesťanské sbory (darbisté)

- Na bázi puritanizmu (hnutí, které se snažilo „očistit“ anglikánskou církev od katolických prvků) se vyprofilovali zejména:
 - **Kvakeři** (*Náboženská společnost přátel*) – vyčlenili se v 17. století, ovlivněno mysticismem a spiritualismem (např. odevzdání se „přímému“ působení Ducha Svatého). Z Anglie se rozšířili do severní Evropy, Karibské oblasti a USA (jako kvakerský stát se profilovala Pensylvánie). Hnutí má asi 200–400 tis. Členů
 - **Darbisté** (*Plymouthští bratři*) jsou společenstvím, které založil r. 1831 anglikánský farář John Nelson Darby (1800–1882) v anglickém městě Plymouth, vedle puritanizmu je ovlivnil i kalvinismus; zvláštností je vztah ke křtu (nepovažují ho za nutný), mají cca 700 tis. Příznivců v Británii, Nizozemsku, Německu – v ČR působí pod názvem **křesťanské sbory**

Anabaptizmus

- ❑ odštěpenecké hnutí evropské reformace 16. století, hlavně ve Švýcarsku a jižním Německu
- ❑ **anabaptisté** („novokřtění“) dostali jméno podle faktu, že prosazovali křest v dospělosti na základě osobního rozhodnutí (v jejich případě to znamenalo překřtění)
- ❑ opírali se o učení Thomase Munzera (1490–1525)
- ❑ důraz na Písmo jako jedinou normu křesťanské víry i praxe
⇒ jeho „následování“ je vedlo k pacifismu a pasivní rezistenci
- ❑ hnutí bylo pronásledováno jak římskokatolickou církví, tak stoupcí reformace, ve svých původních centrech postupně zdecimováno (uprchlíci se usazovali i na Moravě – **habáni**)
- ❑ na anabaptismus přímo navazují mennonité (viz další strana)

Mennonité

Menno Simons
(1496–1561)

- označení je odvozeno od **Menno Simonse**, vůdce holandských anabaptistů, který v polovině 16. století sjednotil rozptýlené náboženské skupiny, jejich potomci žijí v Nizozemsku dodnes
- většího významu dosáhly skupiny, které se vystěhovaly do dalších zemí ⇒ Rusko (tam se asimilovali s ruskými baptisty), Ukrajina, Střední a Severní Amerika (už od roku 1643, jsou také autory prvního veřejného protestu proti otroctví z roku 1688), odtud druhotně do Kanady, Brazílie a Paraguaye
- jsou známí svým pacifismem, vynikají v nevojenských službách během válek, věroučně stojí na reformačních pozicích
- dnes jsou rozděleni do několika hnutí, které se svými důrazy částečně liší, celkem asi 800 000 lidí (v ČR nepůsobí)
- Světová konference mennonitů byla založena roku 1925
- **Amišové** jsou bigótní mennonitská sekta
 - Hlavní centrum: JV Ohio a Pensylvánie
 - Odmítají technický pokrok, konzervují do značné míry technický i duchovní stav společnosti v 17. století

Baptizmus

- Proud se vyčlenil na začátku 17. století mezi anglickými separatisty vzešlými z puritanismu
- První baptistická skupina sídlila přechodně v Amsterdamu, kde byla i pod vlivem holandských anabaptistů (mennonitů)
- Znaky:
 - Vyznavačský křest ponořením (řecky *baptizo*, křtím - odtud baptizmus)
 - návrat k *Písmu* jako jediné normě víry i života
 - obecné kněžství věřících
 - svoboda individuálního svědomí
 - oddělení církve od státu
- baptizmus nebyl nikdy jednotný, několik samostatných seskupení lišících se v některých základních důzrazech (dnes už ale bez významných naukových rozdílů)
- Rozšířil se do Severní Ameriky, kontinentální Evropy a díky misijní agilitě postupně na všechny kontinenty
- Dnes převážně evangelikální orientace, mnohé proudy dokonce tíhnou až k netolerantnímu fundamentalismu
- Na 40 mil. věřících, jeden z nejpočetnějších protestantských církevních útvarů vůbec – nejvíce v USA (33 mil. – hlavně státy Mississippi, Alabama a Georgia), velké skupina v Indii, Brazílii, Nigérii, Jižní Koreji (nejvyšší podíl na obyvatelstvu mají na Bahamách (1/3) a v USA (12 %))

Kongregacionalizmus

- **Kongregacionalizmus (independentizmus)**
vznikl v anglikánském prostředí ze snahy o důkladnější reformaci, ovlivněn kalvinizmem
- Typické je pro něj uspořádání církevních obcí – ty jsou nezávislé a odmítají hierarchii
- V Anglii byli původně pronásledováni (odmítali se podříditi panovníkovi) ⇒ odchod do Nizozemska a Severní Ameriky (kongregacionalisté byli např. „Otcové – Poutníci“, kteří na lodi Mayflower dopluli do Massachusetts a založili Plymouth)
- Později se dále rozšířili a část se spojila s kalvinisty (1970), dohromady mají kongregacionalistické církve asi 1,2 mil. členů

Presbyteriáni / presbyterní církve

- ❑ Další větev vzešlá z anglikánského puritanizmu ovlivněná kalvinizmem
- ❑ Podobně jako kongregacionalisté byli přívrženci demokratické volby církevních představitelů a neuznávali církevní hierarchii, připouštěli ale dohodu s panovníkem
- ❑ koncem 17. stol. se zformovali do samostatné církve (Anglie, Skotsko, USA)
- ❑ Dnes jsou již plně součástí kalvinistického proudu, od r. 1875 tvoří nedílnou součást „kalvinistického“ **Světového svazu reformovaných církví** (*World Alliance of Reformed Churches*)

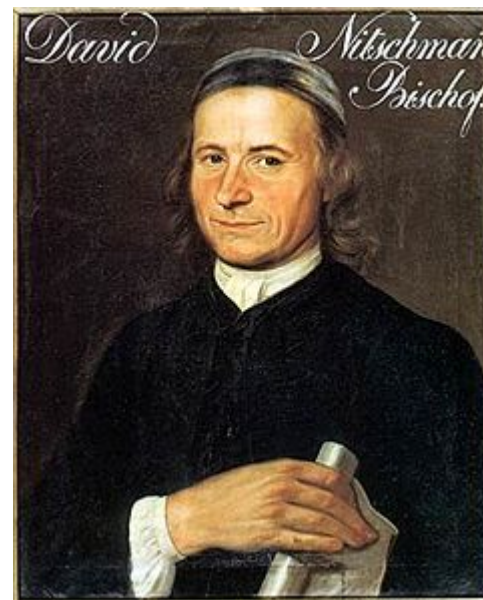
Pietizmus

- ❑ Pietizmus bylo nápravné hnutí v rámci evropských reformačních církví, z nichž některé v 17.–18. stol. ztratily dynamiku a začaly strnule lpět na principech z 16. století
- ❑ Pietisté zdůrazňovali úlohu laiků v církvi, osobní zbožnost, studium Bible, vytváření modlitebních společenství, apod.
- ❑ Zpravidla byli velmi horliví v misiích
- ❑ Většinou zůstali v rámci existujících církví jako jejich tendence, z jejich prostředí ale vzešly nové církevní útvary (moravané, dankeři, ad.)

Unitas fratrum / Jednota bratrská / Moravská církev (*Moravian Church*)

- Původně česká reformační církev
- Obnovena moravskými evangelickými exulanty, kteří počátkem 18. století odcházeli z vlasti a shromažďovali se v Lužici na panství hraběte N. L. Zinzendorfa (1700–1760), centrem vznikající církve byl Herrnhut (česky Ochranov), založený 1722
- prvním biskupem obnovené církve se stal Moravan David Nitschmann, který přijal roku 1732 ordinaci z rukou vnuka J. A. Komenského, biskupa D. A. Jablonského, nová církev byla vedle původní Jednoty bratrské ovlivněna hlavně luterstvím (pietizmem)

biskup **David Nitschmann**

Unitas fratrum / Jednota bratrská / Moravská církev (*Moravian Church*)

- nová církev byla od počátku výrazně misijně činná
- Misie měly sloužit především ke zvěstování evangelia, ale také k péči o životní potřeby obyvatel (součástí byly proto i nemocnice, školy a často i hospodářská zařízení k obživě); misionáři bývali vysíláni ve dvojici či trojici a na své působení vydělávali do značné míry vlastní prací
- nejednou byli misionáři i tvůrci literární podoby domorodých jazyků a autory prvních slovníků
- první misionáři vyšli z Ochranova roku 1732 a během jedné generace jich bylo na 600; během 18. a 19. století zasáhli prakticky všechny kontinenty

Herrnhutský hřbitov

(uspořádání zdůrazňuje rovnost lidí před Bohem)

Unitas fratrum / Jednota bratrská / Moravská církev (*Moravian Church*)

- protože moravští exulanti představovali v misijní práci rozhodující prvek, stala se Unitas fratrum ve světě známa jako Moravané, Moravští bratři či Moravská církev (*Moravian Church, Iglesia Morava*)
- Územní rozsah:
 - v první polovině 18. století: Karibské ostrovy, americké kolonie (Pensylvánie a Severní Karolína), Surinam, Jižní Afrika
 - druhá polovina 18. století: Grónsko, Labrador
 - v 19. století: Aljaška, Střední Amerika (Nikaragua, Guyana), východní Afrika (dnešní Tanzanie), západní Tibet a Austrálii
 - ve 20. století: Honduras, Kostarika a několik afrických zemí (Malawi, Kongo)

The image shows a portion of a census form. At the top, there are two questions: '1 [] Finca / caserio / comarca' and '2 [] Ciudad'. Below these is question 13: '13 ¿A qué religión pertenece [...]?' with eight options: '1 [] Ninguna', '2 [] Católica', '3 [] Evangélica', '4 [] Morava', '5 [] Testigos de Jehová', '6 [] Judaismo', '7 [] Musulmán', and '8 [] Otra'. A red arrow points to the 'Morava' option. Below question 13 is question 14: '14 [...]Nombre...:'. To the left of the form, there is a label 'se a preg. 9)' and another label 'lo indígena'.

Výřez sčítacího archu používaného v roce 2005 v Nikaragui

Unitas fratrum / Jednota bratrská / Moravská církev (*Moravian Church*)

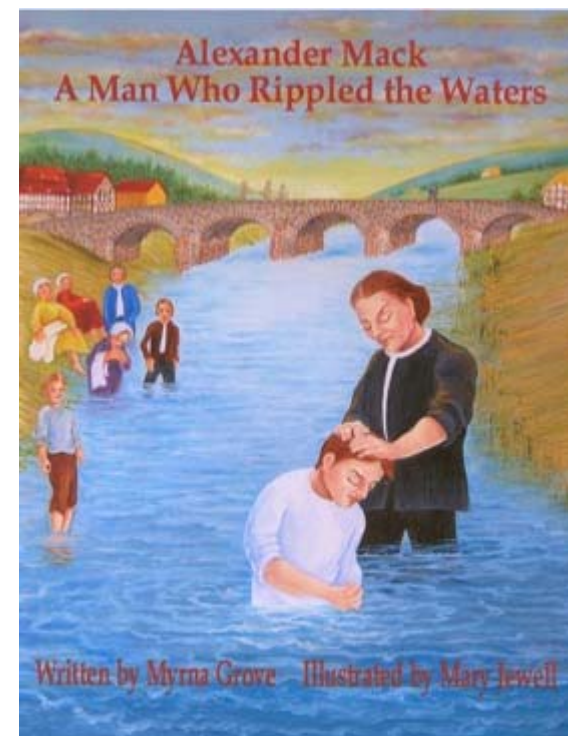
- na většině míst daly misi vzniknout novým místním církvím – ty jsou dnes označovány jako provincie
- dnes má Unitas fratrum na 20 provincií se zhruba 1 milionem členů na 4 kontinentech (od Aljašky po Indii a od Labradoru po Jižní Afriku)
- jednotlivé provincie jsou spravovány vlastními synody, celá církev pak generálním synodem (*Unity Synod*), který vydává pro všechny provincie závazná usnesení a církevní řád.
- Unitas fratrum je dnes církví značně ekumenicky otevřenou a spolupracuje s presbyterními i episkopálními církvemi, charakter církevního života je ovlivněn místními tradicemi (někde je více luterský, jinde reformovaný)

Dankeři (Církev bratří)

Church of the Brethren

- ❑ Církevní útvar vzešlý z pietizmu
- ❑ Zaklatelem je Alexander Mack (1679–1735), který v r. 1708 vytvořil první sbor v Německu
- ❑ Charakteristická je:
 - přísná disciplína
 - Pacifizmus
 - Odmítání účasti na veřejném životě
- ❑ Dnes se soustřeďují na západě USA (hlavně v Kalifornii), ve státě Tennessee založili město Germantown (jsou rozděleni na několik proudů)
- ❑ Mají kolem 175 tis. členů

Probuzenecká (evangelikální) hnutí

- Jde o heterogenní konglomerát obrodných hnutí evropského protestantismu na konci 18. a v 19. století, do jisté míry navazovala na pietismus
- Charakteristické znaky:
 - Přesun těžiště náboženství z racionálního přijetí církevního učení k zážitku vnitřní přeměny (⇒ „obrácení“, „znovuzrození“)
 - Důraz na posvěcující život (střídmost a morálka, náboženské zanícení, vnímavost k sociálním otázkám)
 - rozmach misií a evangelizačních aktivit
 - Nerespektování tradičních konfesních a etnických hranic, vědomě „nadkonfesní“ a mezinárodní
- V praxi jsou tato hnutí „nadkonfesní“ jen do doby, než zjistí, že nemohou své názory prosadit v dosavadní církevní struktuře
- K těmto proudům se řadí např. metodizmus a letniční hnutí

Další směry vzešlé z protestantismu a anglikanismu

Metodizmus

Metodisté

- metodizmus vznikl v polovině 18. století jako obrodné hnutí uvnitř anglikanismu
- jeho počátky jsou spojeny se snahami anglikánských duchovních, **sourozenců Wesleyů** (John Wesley (1703–1791) a Charles Wesley (1707–1788)) a jejich spolupracovníka George Whitefielda (1714–1788) o probuzení církve cestou modlitebních kroužků k „metodickému“ pěstování osobní zbožnosti (odtud název – původně míněný ironicky)
- V USA se hnutí následně zformovalo do samostatné církve

Metodizmus

- Charakteristický je zesíleným důraz na aktivní přivlastnění spásy posvěceným životem
- V životě každého věřícího by mělo nastat zřetelné stadium charakterizované vědomou, aktivní snahou o dosažení „křesťanské dokonalosti“:
 - ukázněným životem osobním
 - angažovaností v úkolu evangelizace a misie (bez nutnosti formálního pověření)
- bohoslužby vychází z anglikánských (jsou ale jednodušší a kratší)
- metodismus byl vždy chápán jako hnutí proti povrchnosti a lhostejnosti, nikoli proti jiným církvím ⇒ v řadě zemí již došlo ke spojení metodistických církví s jinými protestantskými církvemi
- nejsilnější pozice mají v USA, Británii, Kanadě, Německu, Austrálii a JAR
- Světová metodistická rada (The World Methodist Council) sdružuje 76 církví působících v 132 zemích světa, hlásí se k nim asi 75 mil. lidí

Sjednocená metodistická církev

(United Methodist Church)

- Největší metodistická církev, působí globálně téměř ve 130 zemích
- má kolem 12 mil. členů (8 mil. v USA, zbytek hlavně v Africe a Asii)
- v USA 3. největší církev (po ŘK a baptistech – jižní konvenci)
- Vznikla postupným spojováním rozličných metodistických a evangelikálních církví, v dnešní podobě od roku 1968 (sloučení Metodistické církve a Evangelické sjednocené bratrské církve)

Kříž v logu církve
reprezentuje Ježíše
Krista, plamen
Ducha Svatého

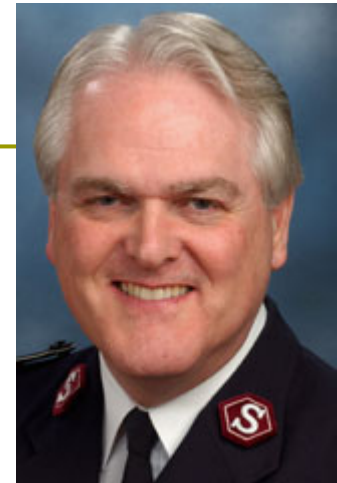
Evangelická církev metodistická v ČR

- Církev vznikla působením metodistických misionářů, které v roce 1920 do tehdejší ČSR vyslala Metodistická episkopální církev jižní z USA.
- Kazatelé byli zpravidla potomci vystěhovalců z českých zemí
- Typická byla výrazná sociální angažovanost
- V roce 1927 se Evangelická církev metodistická ustavila jako Výroční konference patřící do většího celku Centrální konference pro střední a jižní Evropu, která má sídlo v Curychu. Přímý hlas má v Generální konferenci, nejvyšším orgánu světového metodismu.
- V ČR má Evangelická církev metodistická 13 farností a v SR 8 farností.

Armáda spásy

(Salvation Army)

- specifický církevní útvar v rámci protestantismu vzešlý z metodizmu
- Vznikla v Londýně v roce 1865 (organizační podoba a název od roku 1878) působením metodistického kazatele **Williama Bootha** (1829–1912) a jeho manželky Catherine (1829–1890)
- unikátním způsobem spojuje zápal evangelizace a charitativní pomoci potřebným (bezdomovcům, týraným a padlým ženám, jedincům závislým na alkoholu či drogách)
- Pomoc Armády spásy je současně pozváním k víře i asistencí v obtížných životních situacích
- organizační forma kopíruje organizaci armády (mobilní útvary schopné okamžité pomoci v ohrožených místech)
- v čele Armády spásy stojí generál (generálka) sídlící spolu s „generálním štábem“ církve v Londýně
- Členové církve se dělí na 2 kategorie:
 - důstojníci (uvolnění k plnočasové službě)
 - vojíni (pracují ve svém volném čase)
- Charakteristická je i přísná kázeň členů (i abstinence od alkoholu a tabáku)
- Dnes Armáda spásy působí ve 108 zemích světa a má přes 1,5 milionu členů

generál (od 2006)
Shaw Clifton

Další směry vzešlé z protestantismu a anglikanismu

Letniční církve
(pentekostalizmus)

Pentekostalizmus / letniční hnutí

- ❑ Název podle anglického označení pro letnice, resp. řeckého πεντεκοστή (padesátý den)
 - Letnice (slov. turíce), svatodušní svátky – svátek slavený 50 dnů po Velikonocích a 10 dnů po Nanebevstoupení Páně, tento svátek se vztahuje k seslání Ducha Svatého na apoštoly po Ježíšově zmrtvýchvstání
- ❑ Tento proud vzešel z metodizmu
- ❑ Jeho stoupenci zdůrazňovali osobní obrození Duchem Svatým, přijetí Ducha Svatého je pak zvláštní osobní charismatickou zkušeností, často provázenou glosolálií („mluvení jazyky“ – mluvení či modlitba v mystickém, neznámém nebo neexistujícím jazyce, většinou věří, že jde o jazyk andělů)
- ❑ První letniční sbory vznikly v USA zač. 20. stol.

Pentekostalizmus

- v USA se hnutí etablovalo ve 2 větších centrech:
 - **Boží shromáždění** (Assemblies of God; A/G), které působí celosvětově (samo tvrdí, že má až 60 mil. příznivců), vznikly v roce 1914 separováním od:
 - **Boží církve v Kristu** (Church of God in Christ) – má dnes omezenější teritoriální dosah, údajně 6 mil. věřících
- Letniční hnutí (nebo tendence) zasáhly i římskokatolickou církev
- Přesný počet přívrženců nelze ani odhadnout, obvykle se velmi nejasně vymezují ve vztahu k ostatním a evidentně si započítávají i „ovečky“ jiných církví, reálný odhad příznivců všech dílčích letničních skupin je 35–40 milionů
- celosvětovým sdružením letničních církví je *Pentecostal World Conference*
- V ČR patří do tohoto proudu **Apoštolská církev v ČR**

Směry vzešlé
z protestantismu a anglikanismu –
20. století

20. století – až na hranice křesťanství, nebo i za ně?

- v 19. a 20. stol. dosáhlo štěpení evangelických církví obrovských rozměrů
- jednotlivé útvary vznikaly, zanikaly, slučovaly se a štěpily se v rychlém sledu, tím také neustále klesal průměrný počet členů partikulárních církví
- Nejčastější příčiny:
 - malicherné spory a osobní pohnutky
 - evangelikální hnutí
 - snaha o návrat křesťanství do jeho původní „nedeformované“ podoby
 - eschatologické a apokalyptické motivy (očekávání konce světa, zásadného zlomu, příchodu božího království, apod.)
- Tento proces trvá do současnosti, mnohé útvary se vzdálily věroučně nejen protestantismu, ale i křesťanství a dostaly synkretický charakter
- Následující přehled zahrnuje jen početnější církve a společnosti tohoto charakteru

Křesťanská církev (učedníci Kristovi)

(Christian Church (Disciples of Christ))

- církevní útvar, který vznikl v Americe roce 1832 ze stoupenců Bartona Warrena Stonea (1772–1844) a Thomase Campbella (1763–1854)
- jejich společným znakem byla nespokojenost s tím, že křesťanstvo je rozděleno do tolika různých církví; zatoužili po jediné církvi všech, kdo vyznávají Krista za svého Pána a řídí se *Písmem svatým* bez ohledu na kteroukoli partikulární tradici a konfesi.
- Tvoří otevřená společenství s prostými bohoslužebnými pořádky a pravidelným slavením Večeře Páně pro všechny.
- Jednota všech křesťanů je pro ně věcí poslušnosti Kristu – je logické, že se Disciples of Christ vydatně podílejí na ekumenickém hnutí.
- církev se rozšířila v USA a Kanadě, později do Velké Británie, Austrálie a Latinské Ameriky a Afriky, udává, že ji tvoří 3 800 místních obcí a asi 700 tis. věřících

Novoapoštolská církev

- Vznikla už ve 30. letech 19. stol., vázaná je na působení kazatele skotské presbyteriální církve **Edwarda Irvinga** (1792–1834).
- šlo o snahu obnovit křesťanství v jeho původní formě: vytvořili úřad charizmatických proroků, kteří zvolili 12 apoštolů **apoštolské církve** ⇒ neúspěšná celosvětová misijní akce, smrt posledního apoštola (1901) pak vedla ke stagnaci celého hnutí
- Na tuto církev navázala **новоapoštolská církev** v Německu – ta převzala původní ideje a obsazuje úřad apoštolů volbou
- Z církve se už odtrhlo několik desítek dalších skupinek s podobným programem, celkový počet věřících může být až 10 mil.

Adventizmus

- Vznikl na základě apokalyptických očekávání první poloviny 19. století v Americe původně na půdě baptizmu
- farmář William Miller (1782–1849) studiem Bible vypočítal datum druhého Kristova příchodu na 22. 10. 1844 ⇒ očekávání nadcházejícího konce podlehly masy lidí
- Poté, co se viditelně „nic nestalo“ se začalo hnutí rozkládat
- Krizi překonali skuteční zakladatelé adventizmu manželé **Ellen G. Whiteová** (1827–1915) a **James White** (1821–1881):
 - přišli s vysvětlením, že chybné nebylo datum, nýbrž očekávání s ním spojené (poslední soud již latentně běží, ale pro nás skrytě (v nebi))
 - jejich zásady obsažené v četných spisech tvoří základ ideové orientace adventizmu
 - Adventisté považují za sváteční den sobotu, ne neděli
- hnutí se šířila nejdříve po USA, od roku 1874 i do Evropy a do ostatních částí světa, celkově asi 4 mil. věřících

Adventizmus

- Adventizmus se nehlásí k žádné formulované konfesi, věroučně stojí prakticky na půdě protestantismu
- Mnohem větší důraz však klade na studium Bible, kterou chápe i jako jakýsi „návod k životu“
 - Např. proto část adventistů dodržuje biblické dietních předpisů (často jsou vegetariáni)
- předpokládají nadcházející konec dějin a blízký soud ⇒ vážnost života, úsporná a efektivní organizace práce, misijní zápal
- typická je i zvýšená pozornost ke „stvořenému“ (materiálnímu) světu, k lidskému tělu jako příbytku a nástroji Ducha svatého ⇒ zdravý životní styl (např. při přijímání se podává místo vína šťáva z hroznů), budování institucí zdravotní a charitativní péče
- křest se udílí na základě osobního vyznání v dospělosti

Adventisté sedmého dne

(Seventh-day Adventists)

SEVENTH-DAY
ADVENTIST®
CHURCH

- ❑ Formálně byla adventistická církev založena v roce 1863, název církve zdůrazňuje svěcení soboty (sedmého dne v americkém chápání) a také vyčlenění se k jiné adventistické skupině slaví neděli (adventisté prvního dne)
- ❑ organizačně je světový adventismus rozdělen do 10 divizí, z nichž každá se skládá z většího počtu národních unií
- ❑ nejvyšším orgánem je generální konference, která se schází každých pět let

prezident Všeobecné
konference (od 1999)
Jan Paulsen